

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie obwinionego o wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. na skutek zażalenia wniesionego przez Straż Miejską na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 15 stycznia 2014 r. o umorzeniu postępowania

Czy zwrot „w tym w trakcie prowadzenia czynności wyjaśniających”, wprowadzony art. 4 ust. 1) ustawy z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 225 poz. 1466) do przepisu art. 17 § 3 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, może upoważnić straż gminną (miejską) do wykonywania uprawnień oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia z art. 96 § 3 Kodeksu wykroczeń?

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy [...] w Ł. z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie [...] na podstawie 5 § 1 pkt 9 k.p.w. umorzył postępowanie wszczęte z wniosku straży Miejskiej [...] VI Oddziału Terenowego w W. przeciwko R. K. obwinionemu o wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 z dnia 20.06.1997 r. Ustawy Prawo o ruchu drogowym, mające polegać na tym, że będąc właścicielem pojazdu marki Honda o numerze rejestracyjnym [...] – na wezwanie Straży Miejskiej [...] Referat Oskarżycieli Publicznych przy ul. J. w W. w okresie od dnia 30.07.2013 r. do dnia 5.08.2013 r. na piśmie lub w siedzibie Straży Miejskiej przy ul. J. w W. wbrew obowiązkowi nie wskazał komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w dniu 24.06.2013 r. ok. godz. 22.59, kosztami postępowania obciążając Skarb Państwa. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd I instancji wyraził pogląd, że ograniczenia podmiotowe określone w art. 129b ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym upoważniają straż miejską do wykonywania kontroli ruchu drogowego tylko w stosunku do kierującego pojazdem lub uczestników ruchu.

Postanowienie to zaskarżył w całości na niekorzyść obwinionego Zastępcy Naczelnika Oddziału Straży Miejskiej, który zarzucił obrazę przepisu postępowania art. 17 § 3 k.p.w. (w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 29 października 2010 r.) poprzez uznanie, że przepis ten nie upoważnia straży miejskiej do wykonywania uprawnień oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia z art. 96 § 3 k.w.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W ocenie Sądu Okręgowego rozpoznającego zażalenie, w sprawie wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy. Przed podjęciem próby samodzielnego rozstrzygnięcia wyżej wskazanego zagadnienia przez Sąd Okręgowy należy przypomnieć, że odnośnie stanu prawnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 2010 r. (tj. przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 października 2010 r. Dz. U. Nr 225 poz. 466) w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominował pogląd, iż straż miejskiej nie przysługiwało prawo do złożenia wniosku o ukaranie za wykroczenie z art. 97 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 Prawa o ruchu drogowym wobec właściciela lub posiadacza pojazdu, który nie wykonał obowiązku wskazania, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym zakresie (patrz tylko tytułem przykładu wyroki Sądu Najwyższego w sprawach: IV KK 237/11 z dnia 18 października 2011 r., II KK 90/13 z dnia 18 kwietnia 2013 r., V KK 252/11 z dnia 14 listopada 2011 r., V KK 39/11 z dnia 15 marca 2011 r.).

Od razu trzeba też zaznaczyć, że w każdym z tych orzeczeń Sądu Najwyższego, które wszak były już wydawane w nowym stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 r. wprost zaznaczano, iż pogląd o nie przysługiwaniu straży miejskiej uprawnień oskarżycielskich wobec właściciela pojazdu, dotyczy stricte tylko tego starego stanu prawnego. Co więcej, w treści uzasadnień niektórych orzeczeń wprost zaznaczono, że „uprawnienie straży miejskiej do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie za odmowę tej informacji, przewidziane w znowelizowanym – przez tę ustawę – przepisie art. 17 § 3 k.p.s.w.” (sprawa IV KK 237/11, podobnie w uzasadnieniu w sprawie V KK 252/11). Pogląd o posiadaniu przez straż gminną (w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 r.) uprawnień oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. został też zaakceptowany w piśmiennictwie prawniczym (np. Ryszard A. Stefański, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego, Wojskowy Przegląd Prawniczy, 2011 z. 2 str. 107), czy też co do zasady (ale z istotnymi

zastrzeżeniami) przez Andrzeja Skowrona (glosa do wyroku SN w sprawie IV KK 237/11, LEX nr 1044056).

W drugiej połowie 2013 r. pojawiły się jednak orzeczenia sądowe z których treści wynika, że także w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 r. straż gminna nie ma uprawnień oskarżyciela publicznego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2013 r. II AKo 164/13 – OSAŁ 2013/3/29, LEX 1392195, czy też dwa publikowane na stronie internetowej Sądu Najwyższego wyroki z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawach III K 431/13 i III K 432/13). W ocenie Sądu Okręgowego świadczy to o zaistniałej istotnej rozbieżności w rozumieniu treści przepisu art. 17 § 3 k.p.w. (w wersji obowiązującej od dnia 1 stycznia 2011 r.) przez Sąd Najwyższy, a wykładnia tegoż przepisu istotnie budzi zasadnicze wątpliwości, o czym będzie jeszcze mowa w rozważaniach poniżej. Co istotne, brak w publikowanych wypowiedziach sądów czy też przedstawicieli nauki prawa karnego (poza uwagami A. Skowrona z powołanej już glosy) próby kompleksowej wykładni znowelizowanej wersji przepisu art. 17 § 3 k.p.w., w szczególności w kontekście uprawnień straży miejskiej do oskarżania w sprawach o wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. Jednocześnie udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie prawne jest ściśle związane z rozstrzygnięciem sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym, a nawet wprost może je determinować.

Przechodząc do własnej próby rozstrzygnięcia tego problemu Sąd Okręgowy stwierdza, że wykładnia językowa zwrotu znowelizowanego przepisu art. 17 § 3 k.p.w. „w tym w trakcie prowadzenia czynności wyjaśniających” tylko z pozoru może wydawać się prosta. W szczególności zaś istotne wątpliwości może nasuwać już samo sformułowanie „w trakcie prowadzenia”. Odrzucić bowiem należy taką interpretację przepisu, zgodnie z którą każdy z licznych oskarżycieli publicznych, objętych zakresem przepisu art. 17 § 3 k.p.w., uzyskałby prawa oskarżycielskie odnośnie dowolnego wykroczenia, jeżeli tylko zostało ono ujawnione przez ten organ w trakcie (a więc podczas) wykonywania prowadzonych już (w innej sprawie) czynności wyjaśniających.

Stąd Andrzej Skowron w powołanej glosie do wyroku w sprawie IV KK 237/11 postuluje aby uznać, że „oba czyny (ten, w związku z którym prowadzone są czynności wyjaśniające i ten ujawniony w ich trakcie) powinny należeć do tego samego katalogu”. Gdyby przyjąć ten pogląd (nie wynikający jednak z samego brzmienia przepisu), to można uznać, że w rozpoznawanej sprawie wykroczenie w

związku z którym prowadzone były czynności wyjaśniające (z art. 92 § 1 k.w.) i wykroczenie ujawnione (z art. 96 § 3 k.w.) należą do tego samego katalogu – wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (Rozdział XI Kodeksu wykroczeń).

Innym rozwiązaniem może być jednak z kolei uznanie, że nowelizacja przepisu art. 17 § 3 k.p.w. była po prostu zbędna i nie poszerzyła w żaden sposób uprawnień oskarżycielskich podmiotów tam wymienionych. W dalszym ciągu bowiem to nowo ujawnione wykroczenie musi należeć do zakresu działania danego oskarżyciela, określonego w innych przepisach szczególnych (w tym wypadku Prawa o ruchu drogowym czy też ustawy o strażach gminnych). Ten tok myślenia zdają się z kolei prezentować powołane wyżej dwa orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach III K 431/13 i III K 432/13, a także orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Łodzi w sprawie II AKo 164/13. Choć z uzasadnień tych orzeczeń wprost to nie wynika, gdyż nie ma tam w ogóle analizy sposobu rozumienia znowelizowanego przepisu art. 17 § 3 k.p.w.

Także wykładnia systemowa i historyczna nie dostarcza jednoznacznych rezultatów. Wykładni znowelizowanego przepisu art. 17 § 3 k.p.w. nie ułatwia fakt, że zmiany tej nie przewidywał pierwotny projekt ustawy do którego sporządzono uzasadnienie (na stronie internetowej www.Sejm.gov.pl druk nr 3179 VI Kadencji Sejmu). Choć od razu trzeba dodać, że tą samą ustawą z dnia 29 października 2010 r. (Dz. U. Nr 225 poz. 1466) dokonano jednoczesnej nowelizacji nie tylko 17 § 3 k.p.w. (w sposób, o którym mowa wyżej), ale także przepisu art. 129b Prawa o ruchu drogowym, dodając w ust. 3 pkt 7 uprawnienie straży miejskiej (gminnej) do żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

I wreszcie tą samą ustawą znowelizowano także Kodeks wykroczeń, wprowadzając odrębne wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. polegające na nie wskazaniu na żądanie uprawnionego organu, komu właściciel lub posiadacz powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie. Jednoczesna nowelizacja tych trzech istotnych przepisów może wskazywać na ich wzajemne powiązanie ze sobą, a być może także zamiar ustawodawcy rozszerzenia uprawnień oskarżycieli publicznych innych niż Policja, między innymi straży miejskiej, także w zakresie pełnienia funkcji oskarżycielskich w zakresie nowego wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. Tym bardziej, że wkrótce po wejście w życie ustawy nowelizującej wskazane

przepisy ustaw, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał Rozporządzenie z dnia 16 lutego 2011 r. (Dz. U. Nr 36), mocą którego nadał strażnikom miejskim prawo do nakładania mandatu karnego między innymi za wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. Skoro zatem strażnicy mogą ukarać właściciela pojazdu za wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. mandatem karnym, to może to wskazywać na zamiar ustawodawcy rozszerzenia ich kompetencji oskarżycielskich przed sądami co do tej samej kategorii czynów.

Wykładnia celowościowa (funkcjonalna) też zdaje się przemawiać za nadaniem strażnikom miejskim uprawnień do oskarżania w sprawach o wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. Podkreślić bowiem trzeba, że czyn z art. 96 § 3 k.w. pozostaje z reguły w bardzo ścisłym związku z wcześniejszym wykroczeniem ujawnionym w ramach kompetencji ustawowej straży miejskiej. W istocie zaś wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. polega na bezprawnym utrudnianiu przez sprawcę prowadzonych już czynności wyjaśniających w innej sprawie, poprzez utrudnienie organowi prowadzącemu ustalenia sprawcy domniemanego wykroczenia drogowego.

Także zasada szybkości i sprawności postępowania przemawia za pozostawieniem obu postępowań (ściśle ze sobą związanych) w gestii jednego oskarżyciela publicznego. Może być bowiem i tak, że domniemany sprawca wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. w toku postępowania prowadzonego przeciwko niemu zdecyduje się ujawnić osobę, której prowadzenie pojazdu powierzył (a więc domniemanego sprawcę pierwotnego wykroczenia drogowego, co do którego postępowanie wciąż się toczy). Są to najczęściej sprawy o bardzo prostym stanie prawnym i faktycznym, trudno więc uznać, że oskarżanie o wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. przekraczałyby merytoryczne lub „technicznych” możliwości straży miejskiej do prowadzenia czynności wyjaśniających czy też występowania z wnioskami o ukaranie. Jest jednak oczywiste, że wykładnia celowościowa może być stosowana w tym wypadku jedynie pomocniczo.

Ostatecznie przy braku w tym zakresie w publikowanych źródłach jednolitego stanowiska Sądu Najwyższego i dość skąpych wypowiedziach przedstawicieli nauki prawa o wykroczeniach w tej spornej kwestii prawnej, zasadne wydaje się wystąpienie o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego w trybie art. 441 § 1 k.p.k.